

Ljubljansko barje

— KRAJINSKI PARK —

Izkušnje in izzivi pri varstvu velikega škurha in močvirske sklednice na Ljubljanskem barju

Gregor Lipovšek, Katarina Drašler

Foto: Janez Tarman

Foto: Matej Vranič

Ljubljansko barje

1920

Prve pobude za zavarovanje leta 1920, pozneje zavarovani posamezni deli Ljubljanskega barja

2008

Uredba o Krajinskem parku Ljubljansko barje

Velikost 135 km²

- 15 ožjih zavarovanih območij (9 naravnih spomenikov in 6 naravnih rezervatov)

- 55 naravnih vrednot

2009

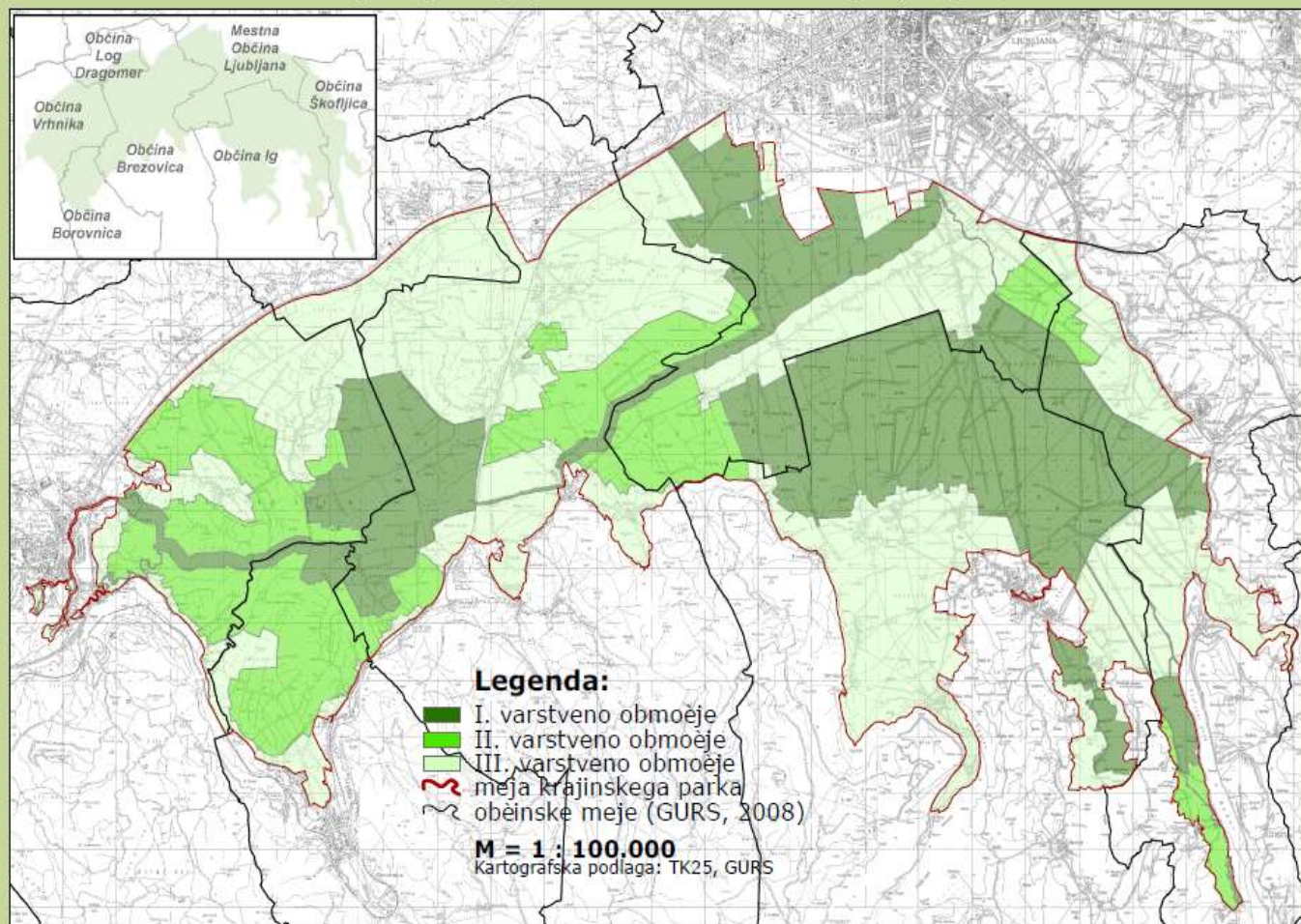
Sklep o ustanovitvi Javnega zavoda Krajinski park Ljubljansko barje

Mednarodni status:

Od **2004** je območje Ljubljanskega barja uvrščeno v omrežje **Natura 2000** (SI5000014 in SI3000271).

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Uredba o Krajinskem parku Ljubljansko barje (oktober 2008) Meje krajinskega parka in varstvenih območij - priloga 2/1

Veliki škurh (*Numenius arquata*)

Foto: Janez Tarman

Način življenja: selivka

Prezimovanje: Atlantska obala Evrope in Afrike; na gnezdišča se vrne aprila

Prehrana

Prilagojen kljun za iskanje deževnikov; tudi drugi nevretenčarji (hrošči, kobilice, polži, pajki)

Gnezdenje

April-julij (nadomestno gnezdo); barja, odprta ekstenzivna travišča; 4 jajca

Ogroženost

Izguba gnezditvenega habitata, plenjenje jajc, umrljivost mladičev

Upad populacije v KPLB

Pojavljanje vsaj zadnjih 250 let
Pred 2. sv. vojno: 20+ gnezdečih parov
1995: 10 parov
2017: 3 pari
2023: 1 par (2 neuspešni gnezditvi)
2024: ni gnezdečih parov

Močvirksa sklednica (*Emys orbicularis*)

Sladkovodna vrsta želve

Prehrana

Goltanje hrane vedno v vodi!; večinoma hrana živalskega izvora (vodne živali: dvoživke, raki, ribe, nevretenčarji, mrhovina), občasno tudi hrana rastlinskega izvora

Gnezdenje

Začetek junija;
gnezdo izkoplje na kopnem - **na suhih mestih**,
odloži jajca v zemljo in zasuje; do 16 jajc; lahko 2
gnezdi na leto; izleganje mladičev jeseni ali
naslednjo pomlad

Ogroženost

Izguba vodnega in kopenskega habitata,
plenjenje gnezd, promet, urbanizacija,
kmetijstvo;
pomembna starostna struktura!

KPLB: gnezda na njivah!, plenjenje gnezd

Močvirksa sklednica v KPLB

Ni starejših podatkov;
raziskave 2008: 2 zgojitvi (Gmajnice in Draga
pri Igu) ter posamične najdbe po KPLB

Foto: Dejan Veranič

Načini spremljanja in varstvene aktivnosti – veliki škurh

Foto: Davorin Tome

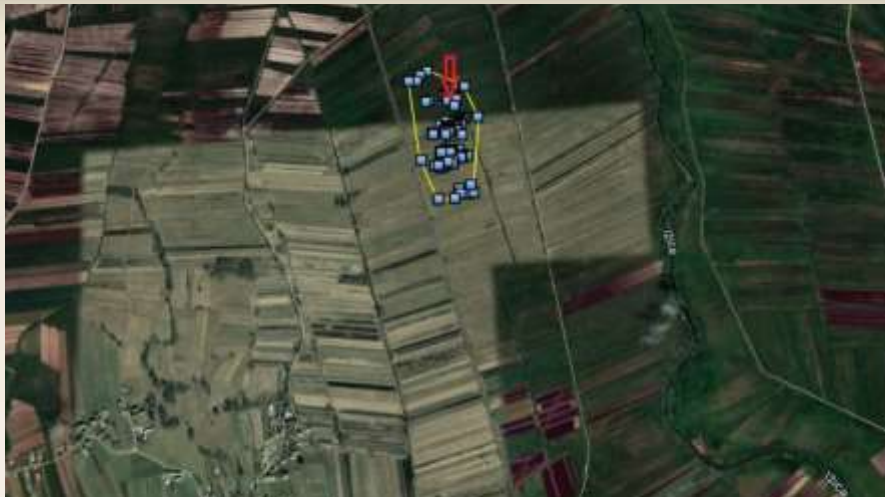
Genetska raziskava 2021

NIB; izmenjava genov z drugimi populacijami je prisotna

Telemetrična raziskava 2022 - 2024

Telemetrični oddajnik z GPS signalom; računalniško spremljanje lokacij gibanja škurhov
Pridobljeni podatki: območje gnezdenja, območje gibanja (prehranjevanja), selitev (kdaj in kje), območje prezimovanja, lokacija pogina.

Načini spremljanja in varstvene aktivnosti – veliki škurh

Genetska raziskava 2021

NIB; izmenjava genov z drugimi populacijami je prisotna

Telemetrična raziskava 2022 - 2024

Telemetrični oddajnik z GPS signalom; računalniško spremljanje lokacij gibanja škurhov
Pridobljeni podatki: območje gnezdenja, območje gibanja (prehranjevanja), selitev (kdaj in kje), območje prezimovanja, lokacija pogina.

Ukrepi varstva

Lokacija gnezda → pogodbeno varstvo z obdelovalcem parcele; košnja po 15. 8.
Prehranjevalni habitati → pogodbeno varstvo; košnja po 15. 8.

Načini spremljanja in varstvene aktivnosti – veliki škurh

Foto: Davorin Tome

Genetska raziskava 2021

NIB; izmenjava genov z drugimi populacijami je prisotna

Telemetrična raziskava 2022 - 2024

Telemetrični oddajnik z GPS signalom; računalniško spremljanje lokacij gibanja škurhov
Pridobljeni podatki: območje gnezdenja, območje gibanja (prehranjevanja), selitev (kdaj in kje), območje prezimovanja, lokacija pogina.

Ukrepi varstva

Lokacija gnezda → pogodbeno varstvo z obdelovalcem parcele; košnja po 15. 8.
Prehranjevalni habitati → pogodbeno varstvo; košnja po 15. 8.

Finančni vidik

Kalkulacije za nadomestilo na podlagi KOPOP VTR
Skupno izplačano: cca 1.800 €.

Uspešnost

Vsaj 1 speljan mladič

Načini spremljanja in varstvene aktivnosti – močvirska sklednica

Telemetrična raziskava 2013 – 2017

Herpetološko društvo (SHS)

Telemetrični VHS oddajniki na samicah;
vsakodnevno terensko spremljanje z anteno
Pridobljeni podatki: točne lokacije gnezd,
območje gibanja (prehranjevanja), območje
prezimovanja.

Foto: Ana Tratnik

Načini spremljanja in varstvene aktivnosti – močvirska sklednica

Telemetrična raziskava 2013 – 2017

Herpetološko društvo (SHS)

Telemetrični VHS oddajniki na samicah;
vsakodnevno terensko spremljanje z anteno
Pridobljeni podatki: točne lokacije gnezd,
območje gibanja (prehranjevanja), območje
prezimovanja.

Ukrepi varstva

Lokacija gnezda → pogodbeno varstvo z
obdelovalcem njive;

Kmet: brez posegov v radiju 1 m od gnezda
KPLB: označitev in odstranjevanje vegetacije
datum: 15.11.

Foto: Katarina Drašler

Foto: Katarina Drašler

Foto: Katarina Drašler

Načini spremljanja in varstvene aktivnosti – močvirska sklednica

Telemetrična raziskava 2013 – 2017

Herpetološko društvo (SHS)

Telemetrični VHS oddajniki na samicah;
vsakodnevno terensko spremljanje z anteno
Pridobljeni podatki: točne lokacije gnezd,
območje gibanja (prehranjevanja), območje
prezimovanja.

Ukrepi varstva

Lokacija gnezda → pogodbeno varstvo z
obdelovalcem njive;

Kmet: brez posegov v radiju 1 m od gnezda
KPLB: označitev in odstranjevanje vegetacije
datum: 15.11.

Finančni vidik

100 €/gnezdo

Uspešnost

Gnezdo izvaljeno, najdene le jajčne lupine

Foto: Ana Tratnik

Foto: Ana Tratnik

Zaključek

Pomembno je izvajati ukrepe za uspešno razmnoževanje; ne samo obvarovanje gnezda, temveč tudi ustreznega okolja in prehranjevalnega habitata za mladiče.

Vseh vrst ne moremo varovati s splošnimi, veliko površinskimi ukrepi kot je npr. KOPOP VTR.

Pogodbeno varstvo je za kmeta manj birokratsko zahtevno kot ukrepi v okviru SKP.

Napor, potreben za najdbo lokacij gnezd se razlikuje med vrstami.

Potencialna vrsta za tak način varstva je tudi kosec (*Crex crex*).

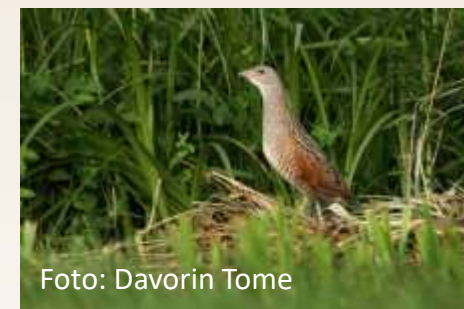

Foto: Davorin Tome

Smiselno bi bilo najti administrativne rešitve za čez letno pogodbeno varstvo (primer gnezd močvirske sklednice).

